Müslüman Saati

–Yolu geç bulmuş bir kalbin muhabbetiyle-

Falih Rıfkı'ya

İstanbul'u yenileştiren ve yerlisini şaşırtan istilâların en gizlisi ve en te'sirlisi, yabancı saatlerin hayatımıza girişi oldu. "Saat"ten kastımız, zamanı ölçen alet değil, fakat bizzat zamandır.

Eskiden kendimize göre yaşayışımız, düşünüşümüz, giyinişimiz ve kendimize göre dinden, ırktan ve 'an'aneden hayat alan bir zevkimiz olduğu gibi, bu üslûb-i hayata göre de saatlerimiz ve günlerimiz vardı. Müslüman gününün başlangıcını şafağın parıltıları ve nihâyetini akşamın ziyâları ta'yîn ederdi. Madenden sağlam kapaklar altında mahfuz tutulan eski masum saatlerin yelkovanları, yorgun böcek ayakları tarzında, güneşin, kavs-i semâ üzerindeki seyriyle az çok münâsebettar bir hesaba teb'an, mînenin rakamları üzerinde yürürler ve sahiplerini, zamandan takrîbî bir sıhhatle haberdâr ederlerdi. Zaman nâmütenâhî bahçe ve saatler, orada açan, kah sağa, kah sola mâ'il, güneşten rengarenk çiçeklerdi.

Ecnebî saatin istilâsından evvel bu iklimde, iki ucu, gecelerin karanlığıyla simsiyah olan ve sırtı, muhtelif evkâtın kırmızı, sarı, beyaz ve lâcivert ateşleriyle yol yol boyalı, azim bir canavar halinde, bir gece yarısından diğer bir gece yarısına kadar uzanan yirmi dört saatlik "gün" tanılmazdı. Ziyâda başlayıp, yine ziyâda biten, on iki saatlik, kısa, hafif, yaşanması kolay bir günümüz vardı. Müslümanın mes'ûd olduğu günler, işte bu günlerdi. Şerefli günlerin vakâyı'ını bu saatlerle ölçtüler. Gerçi felekî hesâbâtâ göre, bu "saat" ibtidâ'î ve hatalı bir saatti. Fakat bu saat, hâtırâtın kutsî saatiydi.

Zevâlî saatin âdât ü mu'âmelâtımızda kabulü ve ezânî saatin geri safa düşüp camilere, saraylara, imamlara, türbelere ve muvakkithânelere bırakılmış metruk bir "eski saat" haline gelişi, hayatı tarz-ı ru'yetimiz üzerinde vahim bir te'siri hâ'iz olmamış değildir. Giden saatler babalarımızın öldüğü, annelerimizin evlendiği, bizim doğduğumuz, kervanların hareket ettiği ve orduların düşman şehirlerine girdiği saatlerdi. Bunlar, hayatı etrafımızda serbest bırakan geniş, lâkayd dostlardı. Gelen yabancılar ise hayatımızı bozup onu meçhul bir

düstûra göre yeniden tanzîm ettiler ve ruhlarımız için onu tanılmaz bir hâle getirdiler.

Yeni “ölçü” bir zelzele gibi, münâzır zamanı etrafımızda zîr ü zeber ederek, eski “gün”ün bütün sedlerini harâb etti ve geceyi gündüze katarak sa‘âdeti az, meşakkati çok, uzun, bulanık renkte bir yeni “gün” vücûda getirdi ki bu, müslümanın eski mes‘ut günü değil, fakat bedmestleri, evsizleri, hırsızları ve katilleri çok ve yeraltında mümkün olduğu kadar fazla çalıştırılacak köleleri sayısız olan büyük medeniyetlerin acı ve nihâyetsiz günüydü.

Unutulan eski saatler içinde eksikliği en ziyade hasretle tahattur edilen saat akşamın on ikisidir. Artık “on iki”, solgun yeşil semâ altında, ilk yıldıza karşı müezzinin muvahhidlere hitap ettiği, sokakların lâcivert bir sisle kapandığı, ışıkların yandığı, sinilerin kurulduğu ve yarasaların mahzenlerden çıkıp uçuştuğu o mü’essir ve titrek saat değildir. Akşam telâkkîsinden koparak, kah öğlenin hararetinde ve kah gece yarılarının karanlığında mevhum bir zamanı bildiren bu saat, şimdi hayatımızda renksiz ve şaşkın bir noktadır.

Yeni saat, müslüman akşamının mahzun ve müşa‘şa‘ dakikasını dağıttığı gibi, yirmi dört saatlik yabancı “gün”ün getirdiği ma‘îşet şekli de bizi fecr âleminden mehcur bıraktı.

Başka memleketlerde fecri yalnız kırdan şehre sebze ve meyve getirenlerin ahmak gözleriyle, muztariplerin şişkin kapaklar içinden bakan kırmızı ve perîşan gözleri tanır. Bu zavallılar için fecrin parıltıları, yeniden boyuna geçirilecek olan hayat ipinin kanlı ilmeğini aydınlatan bir ziyâdır. Hâlbuki fecir saati, müslüman için rüyasız bir uykunun nihâyeti ve yıkanma, ibadet, neşe ve ümîdin başlangıcıdır. Müslüman yüzü, kuş sesleri ve çiçek kokuları gibi fecrin en güzel tecellîlerindendir. Kubbe ve minareleri o alaca saatte görmemiş olan gözler, taşa en ilâhî manâyı veren o muhayyirü’l‘ukul mimârîyi anlamış değillerdir. **Esmer camiler, fecirden itibaren semâvî bir altın ve semâvî bir çini ile kaplanır ve İslâm ustalarının nâtamam eserleri o saatte tamamlanır. Bütün mâbedler içinde güneşten ilk ziyâ alan camidir. Bakır oklu minareler, güneşi en evvel görmek için havalarda yükselir.**

Şimdi heyhat! Eski “saat”le beraber akşam da bitti, fecir de bitti. Birçoklarımız için fecir, artık gecedir. Ve birçoklarımızı güneş, yeni ve acayip bir uykunun ateşlerinden, eller kilitli, ağız çarpılmış, bacaklar bozuk çarşaflara dolaşmış kıvranırken buluyor. Artık geç uyanıyoruz. Çünkü hayatımıza sokulan yeni ve fena günün eşiğinde çömelmiş, kin, arzu, hırs

ve haset sürülerinin bizi ateş saçan gözlerle beklediğini biliyoruz. **Artık fecri yalnız kümeslerimizdeki dargın ve mağrur horoslara bıraktık.**

Şimdi müslüman evindeki saat, başka bir âlemin vakitlerini gösterir gibi, bizim için gece olan saatleri gündüz ve gündüz olan saatleri gece renginde gösteriyor. Çölde yolunu şaşıranlar gibi biz şimdi zaman içinde gâ'ib olmuş kimseleriz.

Dergah, 1. Sene, 1. Cild, 3. Sayı, sayfa 35, 16 Mayıs 1337 [1921]

Ahmed Hâşim

Hazırlayan: Faruk Can Yumuşak

Editör: Emir Çakır

Link:

https://isamveri.org/pdfosm/D01054/1337_1_3/1337_3_HASIMA.pdf